

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΔ'.-φύλ. 5 * ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 12 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ 1916 * ΑΡΙΘΜΟΣ 586

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ. Πέρα από τη ζωή.
ΔΗΜ. ΒΟΥΤΥΡΑΣ. Και κανένα καλό !
Ε. Ίφιγένεια.
ΑΔΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ. Ο πρωτομάστορας. (Τέλος).
Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ. Μάννα και γιός.
Γ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ. Κριτικό περιβόλι. (Τέλος).
Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ. Σάν ανοιχτό γράμμα.
ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Καινούριες πρόζες (Τὰ ρεί-
κια.—Τὰ δυὸ συρτάρια.—Τὸ γέρικο ἄλογο).
Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ.

ΚΑΙΝΟΥΡΙΕΣ ΠΡΟΖΕΣ

ΤΑ ΡΕΙΚΙΑ

Οὔτε μὲ μὴν ἀγκαλιὰ χρυσάνθεμα — χρυσάνθεμα
γιαπωνέζικα μὲ μύρια φέγγη— δὲν τὰ παραλλάζω τὰ
ρείκια μου, οὔτε μὲ μὴν ἀγκαλιὰ λωτούς και ἐντελ-
βάϊς.

Ὁ ἥλιος ποὺ βυθίζεται τὰ βυσσινιά τὰ ρείκια ἀλι-
κοβάφει. Ὑφάδια πράσινα και χρυσοκόκκινα σκεπά-
ζουν τὴ μελιστάλαχτη πλαγιά τοῦ Ὑμηττοῦ, σάν περ-
σικὰ ταπέτα. Γυρτὰ τὰ ρείκια ἀκοῦν τῆς κουμαριάς τὰ
λόγια, τὰ γλυκόλογα και μαζί τ'ἀνηφόρι παίρνουν και
κλείνουνε σ' ἀνθένεια ἀγκαλιὰ τοῦ Ἀστεριοῦ τὸ μο-
ναστήρι. Σαλεύουνε τὰ ρείκια στ' ἀπαλόπνοο, θροοῦν
στό βραδυνο τ' ἀπόγιο και μοιάζουνε σάν κεφαλές
ποὺ γέρουνε στό χτύπημα τῆς Μοίρας. Πόθοι τὰ
ρείκια, ἄλλοι πόθοι ο' ἐφηβικά κορμιά—σμιχτὰ τὰ ρεί-
κια ἀνθίζουνε, σὰ σὲ γυαλόφραχτο θερμοκήπι, στοῦ
καλλιγραμμοῦ βουνοῦ τὸ χόδι...

Μεθυσμένος κόβω ἀγκαλιές και ζαλικιές διπλό-
σκοινες σκαρώνω. Κάτι κεραμιδόχρωμα, μαραμένα
ρείκια μὲ κάνανε νὰ γείνω κουρσάρος, νὰ γείνω ἀπε-
λάτης, νὰ γείνω δρολάπι μανιακό και νὰ κλαδέψω τ'
ἄλικα τὰ νεῖατα πρὶν τὰ μαράνει τὸ χτικιό.

Τὸ δρόμο τῆς Καισαριανῆς νύχια τὸν παίρνω. Στ'
αὐτὰ σὰ σκουλαρίκια ἔχω κούμαρα, στὴν μπουτονιέρα
τ' ἄγριο θυμαρι γιὰ λουλούδι και γιὰ μπουκέτο ρεί-
κια ἔχω στὰ χέρια μου—πόθους ἀγάπης, ρείκια δλαν-
θισμένα.

Στὴν πόλη μπαίνω. Μὲ ζυγώνουν. Μοῦ ζητοῦν ρεί-
κια νὰ δώσω, νὰ χαρίσω ρείκια. Φιλιά μοῦ τάζουν

ροδομάγουλες παρθένες και γιούλια και χρυσάνθεμα
κυράδες.

— Οὔτε μὲ μὴν ἀγκαλιὰ χρυσάνθεμα, οὔτε μ' ἕνα
ἀνθογάλι ρόδα, οὔτε μὲ χεῖλια, μὲ φιλιὰ μελίγλυκα,
τὰ ρείκια ποῦκοφα δὲν παραλλάζω.

ΤΑ ΔΥΟ ΣΥΡΤΑΡΙΑ

Στὸ καρυδένιο φτωχικό γραφεῖο μου, στὰ δυὸ μι-
κρὰ συρτάρια τοῦ ἔχω κλείσει τὴν ὄλη μου ζωή.

Στῶνα συρτάρι ἔχω τὸ γέλιο, τὴ χαρά σ' ἄλλο
τὸν πόνο, τὴν πικρὴν ἀλόη! Στῶνα ἀναμνήσεσ ποὺ
περάσανε σάν ὄνειρα, σὰ δέντρα ποὺ κυττάμε ἀπὸ τὸ
τραῖνο· και σ' ἄλλο, ἀναμνήσεσ ποὺ δὲ σβύθουνε,
ἄνθια ποὺ ζοῦν μὲσ' τῆς ψυχῆς τὸν κῆπο! . . .

Στῶνα συρτάρι ἔχω ξανθόπλεχτα μαλλιὰ, παιγι-
δια παιδικήσιων χρόνων, ἀγάπης τρεμουλιάσματα,
τραγουδία, γέλοια, εἰκόνες· μᾶσκεσ ἀπομεινάρια ἀπο-
κρηᾶς, ρόδα, γαζιές, κρίνα, τοῦ Μᾶη ἀγαποστέφανα
και τοῦ χειμῶνα πόθους.

Στ' ἄλλο, τὴ λήκυθο ἔχω ποὺ κρατῶ τοῦ πόνου μου
τὶς δακρυοστάλεσ. Σὲ πλικο κάποια γράμματα κρατῶ,
κι' ὄνειρα, πόθους σὲ καρνὲ γραμμένα. Κάποιο γλω-
μὸ λουλούδι ποὺ μαδῆθηκε, κάποια ξανθὰ μαλλιὰ π'
ἔχουν ἀσπρίσει και κάποιο γέλιο κρουσταλλένιο π'
ἔσπασε σὲ κλάμα, θρῆνο, μαῖτρο μοιρολόι.

Τῶνα συρτάρι μου τ' ἀνοίγω δλημερὶς κ' ὅποιος κ'
ἂν ἔρθει νὰ τοῦ δεῖξω θέλω. Τ' ἄλλο τ' ἀνοίγω τὰ
βαρεῖα μεσάνυχτα και μόνος κάθουμαι ὡς τὴν Αὐγῆ
και κλαίω—κλαίω μπρὸς στ' ἀνοιχτὸ συρτάρι μου σὲ
νᾶμαι μπρὸς σ' ἀγαπημένου τάφο . . .

— Πάντα τὸ γέλιο ἀπλόχερα σκορπῶ, πάντα τὸν
πόνο κρύβω ἐγὼ στὰ στήθεια, πάντα κρατῶ ἕνα συρ-
τάρι σφαλιχτό, κλεισμένο πάντα — ἕνα συρτάρι μου
κλεισμένο!

ΤΟ ΓΕΡΙΚΟ ΑΛΟΓΟ

Γέρικο, κοκκαλιάρικο ἄλογο, ποιά μοῖρα σὲ τράβη-
ξεν ἀπ' τὸ παχνὶ ποῦμελλεσ νὰ γείρεις! . . .

Ζεμένο στ' ἀλέτρι χρόνια, ὄργωσες στό καμποβοῦνι
τὸ θρασὺ χωράφι. Ζεμένο στὴ σοῦσταν ἔσυρες τᾶσκια
μὲ τὶς μουστιές στὴ χώρα. Δούλεψες στοργικά τὸν ἀρ-
γολάτη και τοῦ ξωμάχου δέχτηκε; τὸ βάρος μ' ὑπα-
ταγή. Δούλεψες σκλάβικα και τὴν ὥρα [ποῦ θᾶγερες
στό παχνὶ ποιά μοῖρα σὲ τράβηξε στό χορὸ τῆς ζωῆς;
Ποιά στρίγγλα μοῖρα μὲ προσταγὴ στὰ χεῖλια: «Δὲν
εἶναι καιρὸς νὰ ξεκουραστεῖς» σ' ἔσυρε μακριὰ ἀπὸ τὸ

παχνί—ὄμοιο πολεμιστή, πού δὲν ἔσβυσε τὸ βοριά
καὶ τὰ πάγητα στὴ θερμῇ, μητρικὴν ἀγκαλιά.

Ἔνα σπαθὶ μὲ πύρινη γλώσσα σου κραεῖς νὰ δεχτεῖς τὸ νιὸ
καβαλλάρη, πού θέλει νὰ χυθεῖ σὰ βοριάς κι' ὡσάν
σπίθα στὴ ζωὴ καὶ στὸν πόλεμο.

Σὲ ζυγώνω.

Ἡ κοπριά σὰ λόφοι γύρω σου κι' ἡ ἀλογόμυγα
σὰ σύννεφο κι' ὡσάν μελίτσι βουγκανίζει.

Σοῦ ρίχνω σανὸ καὶ χοριάρι.

Ἄνορεχτα μασσᾶς τὸ σανὸ, κι' οὔτε τὴ μύγα διώ-
χνεις πού πλαγιάζει σε, οὔτε τὸ βαρβῆτο φαρι πού σοῦ
κλέβει τὸν ἴδρο.

Τὰ χρόνια σου νὰ δῶ θέλω.

Σ' ἀνοίγω τὸ στόμα, τὴ γλώσσα σοῦ σέρνω στὴν
μπάντα καὶ στὰ δόντια σου, πού τριγώνισε σὰ λίμα ὁ
χρόνος, τὰ χειμωνιάσματά σου θωροῦ.

Πριχοῦ τὴν κεφαλαριά σου περᾶσω ὁ ἄροτῶ καίτι.
Τ' ἀκούς;

— Τί λὲς γέρω-ντορῆ, βαστᾶν τὰ κότσα σου ἀκόμα
γιὰ χορὸ καὶ γιὰ σάλτο; Τὰ κοκκαλιάρικα πλευρά σου,
πού ξεχωρίζουν, ὡσάν τὰ σκελετὰ τῆς μπρατσέρας π'
ἄφησε τὸ μανιασμένο κύμα, στοῦ σφίξιμο τῆς σέλλας
μὴν τσακίσουν, μὴ σπάσουν σὺν ἀστάχια, σὺν ξερὲς
βεργοῦλες μὴ σπάσουν;

— Τί λὲς γέρω-ντορῆ, θ' ἀνοίξης τροχασμὸ, θὰ
καλπᾶσεις, θὰ χυθεῖς δρολάπι καὶ σίφουνας προσβολῆ,
θὰ γίνει τὸ κορμί σου μιὰ σαίτα; Θ' ἀκούσεις σπι-
ροῦνι στὴ σάρκα ἢ νὰ πάρω μαστίγι;

Δὲν ἀπαντᾷς. Τὸ χλιμίντρισμα βαρὺ δὲν τ' ἀφήνεις
μῆδε τὴν ὀπλὴ βουίστρα. Γιατί;

— Ἄ, γέρω-ντορῆ, σᾶμπως τὰ νύχια θὰ ματώσουν
στὶς κακοτοπιές, σᾶμπως τὰ πόδια θὰ λιγύσουν στὶς
ἀνηφοριές, θὰ γλυστορήσουν, σισύφεια πέτρα, στὸν
κατήφορο!...

Τὰ μάτια σου κουρασμένα πού μὲ κυττοῦν καίτι μού
λένε. Τὰ μάτια σου μοιάζουν μὲ τὰ βουρκαωμένα μά-
τια τοῦ γέροντα ἐπίστρατου. Διαβάζω. Πόσα δὲ βλέπω!
Κι' ἡ ἀπάντηση νάτη:

— Τί θέλομε ἐμεῖς στῆς ζωῆς τὴν κονίστρα!

Γέρικο, κοκκαλιάρικο ἄλογο, ποιά μοῖρα σὲ τρά-
βηξεν ἀπ' τὸ παχνί ποῦ μελλες νὰ γείρεις!...

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

— Γιὰ τὸ καινούριο βιβλίον τοῦ κ. Κ. Χατζόπουλου «Τά-
σω, Στὸ σκοτάδι κι' ἄλλα δηγήματα» θὰ δημοσιέψουμε στὸ
ἐρχόμενο φύλλον κριτικὸ ἄρθρον τοῦ Ρήγα Γκόλφη.

— Γιὰ τὸ «Κριτικὸ περιβόλι» τοῦ Ξενοπούλου δημοσιέψω
χρονολόγιον στὴν «Ἐστία» στίς 29 τοῦ Φλεβάρη ὁ Παῦ-
λος Νιοβάνας μὲ τὸν τίτλον «Μταξές», ἄρθρον στοῦ «Θορίαμβου»
στίς 4 τοῦ Μάρτη ὁ Χ. μὲ τὸν τίτλον: «Ἄς ἀκουσθοῦν
ἄλλοι» — κι' ἔχει ὁ Θεός!

ΚΡΙΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ

PRO DOMO MEA

B'. (*)

Αὐτὸς εἶπε ὁ «Ξενοπουλισμὸς» κι' ὄχι ἐκεῖνος πού λέει
ὁ «Νουμάς». Δὲν παραδέχομαι πὼς ἔγραψα ποτὲ σὺν
κριτικὸς ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνον πού φρονῶ σὰ συγγραφέας.
Ἐδῶ εἶπε τὰ ἔργα μου, ἐδῶ εἶπε κι' οἱ κριτικὸς μου.
Προκαλῶ ὅποιονδήποτε νὰ μὲ δειξῆν ἐνὰ πρῶτα, μὴ
ὁ περὶ ὅλη ἀπὸ κείνες πού καταδίκασα μὲ τίς δεύ-
τερες. Ἀξιοκατάκριτος βέβαια θὰ ἦμουν, ἀν μεταχει-
ρίζομαι ἐνὰ φιλολογικὰ καὶ τὰ θεατρικὰ μου ἔργα
ἐλοῦς τοῦς τύπους κι' ἔλα τὰ ιδιώματα τοῦ ψυχარი-
σμοῦ πέρα-πέρα, ἀφοῦ τὰ κτύπησα ἐνὰ κριτικὸς μου
καὶ πολλὰς φορὰς μάλιστα τὰ σατύρισα. Ἀλλὰ δὲν τὸ
κάνω. Ἀπεναντίας γράφω τὴ ζωντανή μου γλώσσα
ὅπως νομίζω ἐγὼ πὼς πρέπει: καὶ μπορεῖ νὰ γράφεται,
γιὰ νὰ χρησιμεύῃ ἐνὰ καλλιτέχνην πεζογράφου, καὶ με-
ταχειρίζομαι τὴ γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς μὲ κά-
ποιας ἐξαιρέσεις. Γιατί, ἔχω τὴν πεποίθησιν, πὼς
χωρὶς αὐτές, δημοτικὴ πεζογραφία δὲν μπορεῖ νὰ
σταθῆ ἀκόμα. Οὔτε πού ἡ πείρα μ' ἔκαμε ὡς τώρα
νὰλλάξω ἰδέαν, γιατί μὲ τὸ δικό μου σύστημα, — πού
τὸ παραδέχθηκε ὁ λάκκις ὁ Κρουμπάχερ καὶ
τὸ λέει καθαρὰ καὶ ἑξάστερα ἐνὰ τέλος τοῦ περιφρημοῦ
βιβλίου του γιὰ τὸ Ζήτημά μας, — κι' ὄχι μὲ τὸ σύ-
στημα τοῦ ψυχαρισμοῦ, κατάφερα νὰ γράψω ρομάν-
τα σὲ μιὰ γλώσσῃ, πού ἐνῶ εἶνε καθαυτὸ δημοτικὴ
κι' ἐλοζώντανη, ὄχι μόνον τὴ διαβάζει ἕλος ὁ κόσ-
μος χωρὶς νὰ ξαφνιάζεται καὶ χωρὶς νὰ θυμώνῃ,
ἀλλὰ καὶ τὸ συγγραφέα ἐνδοκλεῖ: νὰ ἐκφράζει ἐκεῖνος
πού θέλει, χωρὶς θυσία καὶ χωρὶς ὑποχώρησιν. Μὴ
γλώσσα ὄργανο κι' ὄχι γλώσσα-σκοπὸ. Τὸν Ψυχάρη
ὅμως τὸν ἀγαπῶ, τὸν τιμῶ, τὸν θαυμάζω καὶ τὸν ἐν-
γνωμονῶ, — κι' αὐτὸ εἶνε πού δὲν μποροῦν νὰ κατα-
λάθουν μερικὸι-μερικὸι καὶ τοῦς φαίνεται: πὼς ἀντι-
φάσιον, ἢ πὼς τὰ μπαλῶν ὦ, ἢ πὼς εἶμαι μισός,
καὶ δὲν ξέρω τί ἄλλο, — γιατί Αὐτὸς μού ἀνοίξει τὰ
μάτια καὶ γιατί, ἀν δὲν ἦταν πρῶτα τὸ σύστημά Του,
δὲν θάχα κι' ἐγὼ σήμερον, μὲ τὸ δικό μου σύστημα, τὴ
γλώσσά μου, οὔτε θὰ μπορούσα νὰ καυχίμαι: πὼς
διαβάζομαι περισσότερο, ἔς ἔλο τὸν Ἑλληνισμό, ἀπὸ
κάθε ἄλλο δημοτικιστὴ πεζογράφου. Ἀλήθεια πατριώτης
μου ὁ μέγας προφήτης, ὁ Σολωμός: ἀλλὰ τὸ «Διά-
λόγος» του τὸν εἶχα κι' ἐγὼ ξεχασμένο, ὅπως ἔλοι μὲς
ἐδῶ ἐντὴν Ἀθῆναις κι' ἀν δὲν ἦταν ὁ Ψυχάρης νὰ μὲ
ξεκουνήσῃ μὲ τὸ «Ταξίδι» Του, ὅπως ἔλοῦς μας, ἀ-
κόμα τῶναιρό μου θάταν κί μένα ἡ «καλλιέργεια τῆς
καθαρευούσης», ὁ γελοῖος «ἰτικισμὸς» τῆς «Μη-
τριᾶς» καὶ τοῦ «Νικόλα Σιγαλοῦ» καὶ θὰ καταγίνου-
μαι ἴσως ἀκόμα, ἐνὰ διηγήματά μου, νὰ μεταφράζω
τὸ φλυτζάνι κυσθίσκον καὶ τὸ πιανάκι... ὁ πο-
κρὰ τήριον!! Κι' αὐτὸ πού λέω τώρα ἐγὼ, χρεω-
στὴ νὰ τὸ κηρύττει καὶ καθένας ἀπ' ἔσους γράφοντες
σήμερον καὶ διαβάζοντες. Ὅλη ἡ νέα μας λογοτεχνία,
ἡ ἀναγεννημένη, φωνάζει: «τιμὴ καὶ δόξα ἐντὸν Ψυ-
χάρη!»

Ἄλλ' ἂς γυρίσωμε ἐντὸν «Ξενοπουλισμὸ» τοῦ «Νου-
μά». Δὲν παραδέχομαι πὼς καταιδιάζω τὸ ἐπίπεδον τῆς
Τέχνης μου θεληματικὰ, γιὰ νὰ ἔχω περισσότερες παρα-
στάσεις ἐντὸν θεάτρῳ καὶ περισσότερους ἀγοραστὰς ἐντὸν

(*) Τὸ Α' ἐντὸν περασμένῳ φύλλῳ.